

**КНИГОЗНАВЧИЙ НАПРЯМ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
«КНИГОЗНАВСТВО, БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВО І БІБЛІОГРАФІЯ»**

**BIBLIOLIGY PREPARATION OF SPECIALISTS OF SPECIALITY
«BIBLIOLOGY, LIBRARY SCIENCE AND BIBLIOGRAPHY»**

Розглянуто зміст книгознавчої підготовки фахівців спеціальності «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія», на основі структури наукового книгознавчого знання і завдань навчального курсу.

Ключові слова: книгознавча підготовка, спеціальність «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія», комплекс книгознавчих дисциплін, книгознавство та історія книги, едичіологія, бібліополістика, статистика друку, книгознавство й едичіологія.

Рассмотрено содержание книговедческой подготовки специалистов специальности «Книговедение, библиотекведение и библиография», исходя из современной структуры научного книговедческого знания и задач учебного курса.

Ключевые слова: книговедческая подготовка, специальность «Книговедение, библиотекведение и библиография», комплекс книговедческих дисциплин, книговедение и история книги, эдичиология, библиополистика, статистика печати, книговедение и эдичиология.

In the article maintenance of bibliography preparation of specialists of speciality «Bibliology, library science and bibliography», going out the modern structure of scientific bibliography knowledge and tasks of that or other educational course.

Key words: bibliography preparation, speciality «Bibliology, library science and bibliography», complex of bibliography disciplines, Bibliology and book history, Ediciology, Bibliopolistic, Statistic of publications, Bibliology and ediciology.

У Рівненському державному гуманітарному університеті, здійснюють підготовку спеціалістів за напрямом «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія». Одним із циклів дисциплін, зазначених у назві спеціальності, є книгознавчий. Усі дисципліни цього циклу в навчальному плані належать до загальнопрофесійних, адже

вони розширюють світогляд майбутніх фахівців, що в результаті має сприяти розвиткові внутрішнього формування спеціаліста. Майбутній бібліотекар-бібліограф здобуває фундаментальні знання, необхідні для вирішення спеціальних завдань, які можуть виникнути під час роботи не лише в бібліотеці, але й у видавничій чи книготорговельній організації.

Актуальність цього дослідження зумовлена реаліями розвитку сучасного суспільства, яке пропонує молодим фахівцям умови вільного працевлаштування. Для цього необхідний широкий діапазон знань та вмінь за спеціальністю, яку вони набувають у ВНЗ. Саме книгознавчий напрям підготовки фахівців надає можливості вийти за межі кваліфікації «бібліотекар-бібліограф».

Питання суто книгознавчої підготовки спеціалістів бібліотечно-бібліографічної справи порушувалися українськими (Г. М. Швецовою-Водкою [9]), російськими (В. В. Добровольським [2], Ю. П. Мелєнтьєвою [4]), і польськими (К. Гломбовським [1]) дослідниками. Також існує багато статей, у яких розглядаються питання досліджуваної проблеми в контексті бібліографічної чи бібліотечнознавчої підготовки спеціалістів [3], здійснюються теоретичні обґрунтування дисциплін книгознавчого циклу [5; 7; 8].

У навчальному процесі підготовки спеціалістів за напрямом «Книгознавство, бібліотечнознавство і бібліографія» Рівненського державного гуманітарного університету книгознавчий цикл навчального плану передбачає вивчення таких дисциплін: «Книгознавство та історія книги» (198 год), «Едиціологія» (126 год), «Бібліополістика» (90 год), «Статистика друку» (108 год) і «Книгознавство та едиціологія» для магістрів в обсязі 108 год.

Дисципліна «Книгознавство та історія книги» вивчається студентами на першому курсі в першому семестрі. Мета вивчення дисципліни «Книгознавство та історія книги» полягає в засвоєнні студентами теоретичних основ книгознавства та сутності книги як соціального явища, усвідомлення книжкової справи як системи галузей культури, науки і народного господарства, пов'язаних із підготовкою, випуском, розповсюдженням та використанням книги. Вивчення вищезазначеної дисципліни надає студентам можливості набути необхідних навичок:

- орієнтуватися в теоретико-методологічних засадах книгознавства й історії книги;
- спрямовувати книгознавчу роботу окремих підрозділів бібліотек та інших книгознавчо-інформаційних і книговидавничих установ;

-
- здійснювати моніторинг книгознавчих інформаційних потреб користувачів;
 - формувати, зберігати та пропагувати книгознавчі фонди бібліотек і книгознавчо-інформаційних установ;
 - створювати й розвивати книгознавчий традиційний та електронний довідково-бібліографічний апарат бібліотек і книгознавчо-інформаційних та книговидавничих установ;
 - здійснювати та вдосконалювати книгознавче бібліотечно-бібліографічне обслуговування й інформування;
 - постійно й ефективно підвищувати власну книгознавчу кваліфікацію.

Навчальна дисципліна «Едиціологія» вивчається студентами у сьомому семестрі на етапі набуття освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст». Передбачається вивчення історії, теорії, методики й організації редакційно-видавничої справи. Наукове обґрунтування об'єкта, предмета, завдань і методів дослідження едиціології відбулося на сторінках фахової періодики [7].

Метою вивчення «Едиціології» є здобуття студентом комплексу теоретичних і практичних знань з основ видавничої справи, а саме: видавничо-поліграфічних процесів підготовки, видання, розповсюдження та використання друкованих видань і системи видавництва та видавничих організацій, необхідних для реалізації відповідних виконавських та управлінських функцій. Вивчення вищезазначеної дисципліни надає студентам можливості набути навичок:

- орієнтуватися в тенденціях розвитку видавничої справи в Україні та світі;
- застосовувати основні положення законодавчих актів щодо видавничої справи в практиці діяльності видавця;
- здійснювати аналіз видань за тематикою, мовою та географію виходу друком;
- створювати статут видавництва та видавничу програму;
- структурувати конкретне видання за змістовою, вступною та заключною частинами видання;
- визначати основні елементи матеріальної конструкції книжкового видання;
- застосовувати національні й видавничі стандарти;
- орієнтуватися в складанні попереднього кошторису витрат на видання.

Ще однією дисципліною книгознавчого блоку є «Бібліополітика», яка вивчається студентами у восьмому семестрі на етапі набуття освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст». Вона перед-

бачає вивчення історії, теорії, методики й організації книготорговельної справи. Наукове обґрунтування об'єкта, предмета, завдань і методів дослідження бібліополістики здійснено автором цього дослідження на сторінках фахової періодики [8].

Метою вивчення «Бібліополістики» є здобуття студентами комплексу теоретичних і практичних знань з основ книжкової торгівлі та книгорозповсюдження різних видів видань, необхідних для фахової підготовки й реалізації відповідних виконавських і управлінських функцій. Зміст складових бібліополістики можна охарактеризувати таким чином:

- теорія бібліополістики передбачає виявлення книгознавчої сутності книготорговельних процесів і форм їхнього існування; обґрунтування теоретичної моделі книготорговельного асортименту як об'єкта книготорговельної діяльності; теоретичне обґрунтування об'єкта, предмета, структури бібліополістики; виокремлення та систематизацію теоретичних методів бібліополістики; розробку принципів і критеріїв типології та класифікації книготорговельного асортименту; обґрунтування системності бібліополістики, її внутрідисциплінарної організації (на рівні часткових дисциплін бібліополістики і напрямів досліджень); виявлення сутності взаємодії бібліополістики з іншими галузями (чи комплексами) книгознавства та суміжними дисциплінами; вироблення системи змістовно інтегрованих понять бібліополістики;
- історія бібліополістики — це історичне дослідження форм існування книготорговельного асортименту на основі книгознавчого знання про історичні закономірності розвитку книги в книжковій справі; історичне дослідження виникнення, розвитку, зміни форм книжкової торгівлі як форми книгорозповсюдження в книжковій справі та способу існування книготорговельного асортименту; виявлення й обґрунтування історичних закономірностей виникнення, розвитку, зміни форм книжкової торгівлі та книготорговельного асортименту; дослідження виникнення, розвитку, зміни форм бібліополістики як науки (її об'єкта, предмета, методів, структури та понятійного апарата); обґрунтування, конкретизація і систематизація історичних методів бібліополістики;
- методика книготорговельної діяльності полягає у виявленні й обґрунтуванні видів книготорговельної діяльності, що забезпечують рух книжкових видань у книготорговельному процесі; конкретизації способів застосування книготорговельного знання в різних видах книготорговельної діяльності, тобто розроб-

ка часткових методик (у формі інструкцій, правил) для здійснення книготорговельної діяльності; розробка функціональних обов'язків працівників галузі книжкової торгівлі;

- організація книготорговельної діяльності передбачає обґрунтування сутності книжкової торгівлі як форми книгорозповсюдження в книжковій справі; дослідження організації руху книготорговельного асортименту як форми існування та розвитку книги в книготорговельній справі; виявлення й організацію форм книжкової торгівлі та форм існування книготорговельного асортименту; теоретичне обґрунтування методів організації книготорговельної діяльності.

«Статистика друку» — одна з дисциплін книгознавчого блоку, що пов'язана з проблемами бібліографічного обліку документів — вивчається студентами в сьомому семестрі під час здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» спеціальності «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія». Дисципліна належить до блоку вільного вибору студента. Мета курсу — засвоєння студентами історичних умов та передумов основних етапів становлення та розвитку української статистики друку. Опанувавши курс, студенти повинні вміти: практично застосовувати методи аналізу даних щодо видавничої продукції, орієнтуватися, в яких ситуаціях використовувати різноманітні статистичні методи, інтерпретувати результати. Адже, як зазначає М. А. Низовий, «вивчення і формування масиву й потоку публікацій, організація бібліотечно-інформаційних фондів та ін. — усюди потрібні кількісні підрахунки і статистичний аналіз» [5, с. 5].

Для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» навчальним планом вищезазначеної спеціальності передбачено вивчення дисципліни «Книгознавство та едіціологія» (1 семестр). Дисципліна містить теоретичні та методологічні основи загального книгознавства й едіціології; передбачає розгляд еволюції поглядів на книгознавство й едіціологію вітчизняних і зарубіжних фахівців; характеристику основних етапів становлення та розвитку книгознавства й едіціології в Україні.

Сучасні темпи розвитку суспільства диктують нові вимоги до змісту та структури навчальних курсів, які викладаються для спеціалістів з книгознавства, бібліотекознавства і бібліографії. На нашу думку, Харківська державна академія культури має позитивний досвід у викладанні системи курсів книгознавчого напрямку: «Реклама у книговиданні та книгорозповсюдженні», «Електронна книжкова торгівля», «Видавничо-поліграфічна техніка і технології»,

«Метрологія та стандартизація у видавничій справі», «Психологія продажу в книжковій галузі», «Електронні технології в книговидаванні та книгорозповсюдженні» та ін., які необхідні для спеціалістів кваліфікації «книгознавець, менеджер книгорозповсюдження» [6]. Таку кваліфікацію слід передбачити в майбутньому стандарті бібліотечної освіти в межах спеціальності «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія».

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гломбевский К. Функциональная концепция науки о книге / К. Гломбевский // Проблемы общей теории книговедения : сб. ст. ; под общ. ред. Е. Л. Немировского. — М. : Книга, 1978. — С. 25–43.
2. Добровольский В. В. Вопросы книговедческой подготовки студентов в вузах культуры в рамках учебной специальности «Библиотечно-информационная деятельность» / В. В. Добровольский // Книжная культура : опыт прошлого и проблемы современности : материалы междунар. науч. конф., Москва, сент. 2004 г. / отв. ред. В. И. Васильев. — М. : Наука, 2005. — С. 114–120.
3. Мазурицкий А. М. Вузы культуры в системе подготовки библиотечно-информационных специалистов / А. М. Мазурицкий // Книжная культура : опыт прошлого и проблемы современности : материалы междунар. науч. конф., Москва, сент. 2004 г. / отв. ред. В. И. Васильев. — М. : Наука, 2005. — С. 121–125.
4. Мелентьева Ю. П. Книговедческая составляющая профессиональной подготовки современного библиотекаря / Ю. П. Мелентьева // Книжная культура : опыт прошлого и проблемы современности : материалы междунар. науч. конф., Москва, сент. 2004 г. / отв. ред. В. И. Васильев. — М. : Наука, 2005. — С. 126–131.
5. Низовий М. Українська статистика друку: основні етапи становлення та розвитку / Микола Низовий. — К. : Кн. палата України, 2002. — 96 с.
6. Факультет бібліотекознавства та інформатики. Кафедра документознавства та книгознавства [Електронний ресурс]. — Режим доступу:http://www.ic.ac.kharkov.ua/Facs_Kaf/BI_dk.html (дата звернення: 11.03.13). — Назва з екрана.
7. Шатрова М. Едиціологія — дисципліна книгознавчого циклу / Марина Шатрова // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. — 2011. — № 3. — С. 59–62.
8. Шатрова М. Наука про книготорговельну справу в системі книгознавства / Марина Шатрова // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. Книгознавство, бібліотекознавство та інформ. технології. — 2012. — Вип. 7. — С. 117–121.
9. Швецова-Водка Г. Навчання студентів спеціальності «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія» оволодінню системою книгознавчих знань / Галина Швецова-Водка // Звітна наук. конф. викл., асп., співроб. і студ. РДГУ, 21–22 лют. 2012 р. Секція «Актуал. проблеми бібліотекознавства і бібліогр.» — Рівне : РДГУ, 2012. — С. 3–6.